

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ТА КУРСАНТІВ

Анотація. Автори статті, розглядають педагогічну діагностику, як обов'язковий компонент освітнього процесу, виділяють її ключовий компонент – «педагогічний контроль» навчальної діяльності студентів та курсантів. У статті наведені результати дослідження ролі педагогічного контролю у забезпеченні якості підготовки майбутніх фахівців з вищою (вищою військовою) освітою. Визначені завдання, функції та види педагогічного контролю в умовах кредитно-модульної системи організації освітнього процесу.

Ключові слова: педагогічна діагностика; педагогічний контроль; функції педагогічного контролю; принципи педагогічного контролю; види педагогічного контролю; контрольно-проектувальна діяльність; контрольно-виконавська діяльність; контрольно-аналітична діяльність.

Діагностика якості підготовки майбутніх фахівців з вищою (вищою військовою) освітою є обов'язковим компонентом освітнього процесу, за допомогою якого визначається досягнення поставлених цілей (стратегічних, тактичних, оперативних). Крім цього вона виступає як актуальна наукова проблема виходячи зі змін, що відбуваються як у вищій школі так і вищій військовій школі України і, насамперед, в організації освітнього процесу, в контексті європейської інтеграції.

Ключовим компонентом педагогічної діагностики є контроль, сутність якого зводиться до виявлення, вимірюванню та оцінці знань, умінь та навичок студентів та курсантів на різних етапах засвоєння змісту навчальних дисциплін і виконання різних навчальних заходів передбачених навчальним планом (курсіві роботи або проекти, практики, стажування тощо).

Педагогічний контроль як ключову складову педагогічної діагностики розглядають в широкому і вузькому плані. У першому випадку під педагогічним контролем мається на увазі система науково обгрунтованої перевірки результатів освіти, навчання і виховання [6, с. 140], у другому – він означає виявлення, вимір, оцінку знань, умінь та навичок [3; 5; 9; 10; 12]. Отже, він має знаходитися в поєднанні зі всіма компонентами освітнього процесу як

вищого навчального закладу так і вищого військового навчального закладу (ВНЗ, ВВНЗ) та сприяти його вдосконаленню.

Педагогічний контроль, як зазначив відомий український вчений В. Сухомлинський, необхідно підпорядковувати головній меті – поглибленню, закріпленню і розвитку знань, умінь та навичок.

Різним питанням контролю завжди приділялася велика увага вченими-педагогами, психологами, практиками, а проблема контролю якості засвоєння навчального матеріалу курсантами в цілому була і залишається однією з центральних проблем сучасної вищої освіти, особливо в умовах кредитно-модульної системи організації освітнього процесу.

У численних дослідженнях, присвячених методам і формам контролю (Ю. Бабанського, М. Зарецького, Т. Ільїної, В. Полонського та ін.), Рівнями засвоєння навчальної інформації (Н. Кузьміної, І. Лернера, М. Скаткина та ін.), також розглядаються окремі аспекти проблеми. Системно ж розглядали цю проблему досліджували одиниці, серед яких В. Беспалько.

Згідно [2, с. 12] «під педагогічним контролем сучасні педагоги розуміють сукупність дій, що дозволяють виявити якісно-кількісні характеристики результатів навчання, оцінити, яка частина програмного навчального матеріалу, запланованих знань, умінь і навичок освоєна тими, кого навчають. Такі оцінки повинні характеризувати ступінь досягнення мети навчання з трьох основних точок зору: обсягу набутих знань, рівня їх засвоєння (ступінь розуміння, міцність засвоєння) і уміння застосовувати їх на практиці».

Більшість педагогів, таких, наприклад, як А. Алексюк, С. Гончаренко, К. Інгенкамп, Ч. Куписевич, В. Оконь, І. Підласий підкреслюють особливу значимість контролю та оцінки для здійснення освітнього процесу в сучасних умовах.

Відомий педагог І. Харламов [13, С. 197–198] виділяє контроль в окрему групу методів навчання і визначає їх як методи перевірки та оцінки знань, умінь і навичок. Тому існує кілька причин: по-перше, визнання їх як важливої ланки дидактичного процесу, по-друге, вони дають можливість об'єктивно оцінити його результати, і, по-третє, своєчасно вносити до нього необхідні корективи.

Необхідність контролю навчальної діяльності студентів та курсантів і оцінки їх знань має об'єктивний характер. І тут діє закономірний зв'язок у ланцюгу: мета навчання – процес – результат – наступна мета. Але для того, щоб

педагогічно грамотно визначити мету, як підкреслює С. Вітвицька [4, с. 132], необхідно точно знати, що вже досягнуто в результаті навчання.

В умовах кредитно-модульної системи організації освітнього процесу (КМСОНП) контрольні навчальні заходи, що проводяться науково-педагогічними працівниками (НПП) ВНЗ та ВВНЗ, на нашу думку, передбачають вирішення низки завдань:

- на початку вивчення будь-якої навчальної дисципліни перевірити рівень знань студентами (курсантами) ключових змістовних модулів тих навчальних дисциплін, які забезпечують засвоєння даної дисципліни у відповідності зі структурно-логічною схемою її вивчення;
- перевірити й оцінити підготовленість студентів (курсантів) до кожного навчального заняття і якість засвоєння ними навчального матеріалу, що вивчався на занятті;
- перевірити розуміння курсантами змістовно-логічних зв'язків елементів певного змістовного модуля з іншими змістовними модулями навчальної дисципліни;
- перевірити рівень розуміння кожним студентом (курсантом) ролі й місця навчальної дисципліни в системі підготовки його за фахом;
- перевірити розуміння змістовно-логічних зв'язків навчальної дисципліни з раніше засвоєними навчальними дисциплінами, що її забезпечують;
- перевірити й оцінити якість засвоєння студентами (курсантами) кожної теми і кожного змістовного модуля навчальної дисципліни;
- виявити рівень уміння студентів (курсантів) вирішувати практичні завдання на основі теоретичних положень навчальної дисципліни;
- перевірити і оцінити отримані студентами (курсантами) знання, уміння і ступінь оволодіння ними практичних навичок, а також розвиток теоретичного мислення в обсязі вимог програми навчальної дисципліни;
- здійснення НПП самоаналізу за результатами контролю якості засвоєння студентами (курсантами) змісту навчальної дисципліни;
- використання НПП результатів контролю якості засвоєння студентами (курсантами) навчальної дисципліни для надання їм допомоги та проведення виховної роботи з ними.

Виходячи з вищеназваних завдань основними функціями педагогічного контролю в умовах КМСООНП є: *освітня, контролююча, діагностично-корекційна, управлінська, виховна, розвиваюча, прогностично-методична*. Сутність функцій педагогічного контролю у вищій військовій школі наведена у табл. 1.

На основі аналізу праць В. Алексюка [1], С. Вітвицької [4], О. Коваленко [7], В. Лозової [8], І. Підласого [11], Н. Тализіної [12], Д. Чернілевського [14], В. Якуніна [15], основними принципами організації і проведення контрольних навчальних заходів з тими, хто навчається у вищій школі є: *систематичність, індивідуальний характер, різноманітність контролю, всебічність, об'єктивність, диференційований підхід, гласність, єдність вимог, доброзичливість*. Сутність принципів педагогічного контролю у ВНЗ та ВВНЗ наведено у табл. 2.

Таблиця 1 – Сутність функцій педагогічного контролю у ВНЗ та ВВНЗ

Найменування функцій	Сутність функцій
Освітня	сприяння поглибленню, розширенню і вдосконаленню знань студентів (курсантів) та уточненню та систематизації навчального матеріалу з дисципліни, а також оволодінню умінь і навичок, їх систематизації, узагальненню і закріпленню
Контролююча	визначення рівня знань, умінь і навичок студентів (курсантів) та підготовленості їх до засвоєння нового матеріалу з виставленням оцінок за певною шкалою оцінювання
Діагностично-корекційна	виявлення знань, умінь та навичок, утруднень, недоліків, неуспішності, а також зворотного зв'язку в різновидах: «студент (курсант) – НПП», «студент (курсант) – студент (курсант)»
Управлінська	забезпечення цілеспрямованості у навчанні. Контроль повинен бути спрямований на визначення конкретного рівня успішності та освоєння студентами (курсантами) професійних знань, умінь та навичок, а також надавати можливість НПП своєчасно прийняти необхідні заходи щодо: попередження негативних явищ у дидактичному процесі, подоланню та усуненню недоліків в ньому, внесенню своєчасних коректив і доповнень
Виховна	виховання у студентів (курсантів) особистої дисциплінованості, відповідальності, активності, а також формування самостійності, розвитку волі і характеру, та

	мотивації до навчально-пізнавальної діяльності
Розвивальна	сприяння розвитку психічних процесів особистості студентів (курсантів) – уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності, мовленнєвої культури

Продовження таблиці 1

Стимулююча-мотиваційна	стимулювання студентів (курсантів) до покращення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивів навчання
Прогностично-методична	стосується як НПП, який отримує дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і студентів (курсантів), оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну та наукову роботу

Виходячи з вищевикладених принципів організації та проведення контролю, визначаються його конкретні види. Так, в умовах кредитно-модульної системи організації освітнього процесу у ВНЗ основними видами контролю навчальної діяльності студентів (курсантів) є: *вхідний контроль, поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль, державна атестація.*

Вхідний контроль має проводитись з метою визначення ступеня готовності студентів (курсантів) до засвоєння змісту навчальної дисципліни. Він здійснюється на початку засвоєння студентами (курсантами) кожної нової навчальної дисципліни з метою виявлення у них базового рівня знань та їхньої готовності до сприйняття нової інформації, а також для визначення питань, що потребують уточнення і повторення. Методичними документами для планування заходів вхідного контролю є структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни, в якій відображені логічні зв'язки її змістовних модулів зі змістовними модулями дисциплін, що забезпечують, а також тематичний план вивчення навчальної дисципліни.

Таблиця 2 – Сутність принципів педагогічного контролю у ВНЗ та ВВНЗ

Найменування принципу	Сутність принципу
-----------------------	-------------------

Систематичність	Контроль має бути організованим за чітким планом і спиратися на певну обґрунтовану систему та проводитися методично у суворій послідовності, а також регулярно
-----------------	--

Продовження таблиці 2

Індивідуальний характер	Робота НПП з кожним студентом (курсантом) враховуючи його індивідуальні особливості
Різноманітність	Використання в процесі засвоєння змісту навчання студентами (курсантами) комплексу різних видів, методів та форм контролю
Всебічність	Охоплення всіх аспектів організації та забезпечення дидактичного процесу, глибину, міцність, дієвість і гнучкість
Об'єктивність	Неупередженість контролю, відповідність його об'єктивній дійсності організації та проведення дидактичного процесу у Внз та ВВНЗ
Диференційований підхід	Здійснення оцінки успішності студентів (курсантів) на основі різнорівневого підходу
Гласність	Своєчасність доведення результатів контролю до відома студентів (курсантів)
Єдність вимог	Урахування кафедрами й НПП діючих загальнодержавних стандартів щодо контролю знань, умінь та навичок студентів (курсантів)
Доброзичливість	Проявлення доброзичливого відношення до студентів (курсантів) у процесі контролю з боку НПП, які здійснюють контроль

Вхідний контроль знань студентів (курсантів) передбачає вирішення наступних основних завдань:

- перевірку рівня знань студентів (курсантів) на початку вивчення конкретної дисципліни з найбільш важливих для неї змістовних модулів раніше вивчених дисциплін;
- як і будь-який інший контроль, поширення методів та інструментарію вимірювання якості результатів учіння та навчання;

- виявлення недоліків навчання та своєчасне корегування знань та умінь студентів (курсантів) з деяких модулів раніше вивчених навчальних дисциплін;
- адаптацію процесу викладання поточної дисципліни для своєчасного покращення якості навчання з урахуванням вхідних даних;
- створення прогностичних моделей подальшого удосконалення процесу навчання, спрямованих на підвищення якості знань, умінь та навичок студентів (курсантів).

Поточний контроль призначений для безперервного спостереження за рівнем засвоєння знань та вмінь студентів (курсантів) у процесі вивчення будь-якої навчальної дисципліни, забезпечує можливість діагностування засвоєння окремих елементів навчальної програми та виявлення динаміки дидактичного процесу. Поточний контроль носить оперативний характер і може бути різноманітним за формами. Він мотивує учіння в результаті здійснення диференційованого підходу до студентів (курсантів), виявляє ступінь засвоєння навчального матеріалу, вміння застосовувати знання при вирішенні різного роду завдань. Поточний контроль дозволяє реалізувати всі функції педагогічного контролю.

Поточний контроль може здійснюватись у формі усного опитування або письмового експрес-контролю (летючки) під час проведення занять, виступів студентів (курсантів) при обговоренні питань на семінарських заняттях, а також у формі комп'ютерного тестування.

Запитання, завдання і тести для поточного контролю знань, умінь та навичок студентів (курсантів) та їх оцінювання мають розроблятися НПП, які проводять практичні види навчальних занять під керівництвом лектора потоку. Перелік цих запитань, завдань і тестів має бути одним й тим самим для всіх груп студентів (курсантів), які вивчають відповідну навчальну дисципліну. Оцінки за результатами поточного і модульного контролів доцільно доводити до студентів (курсантів) до початку наступного навчального заняття з навчальної дисципліни у порядку встановленому у певному ВНЗ.

Особлива роль поточного контролю належить виявленню підготовленості студентів (курсантів) до виконання завдань на всіх видах практичних занять і оцінювання якості виконання цих завдань.

На основі отриманої інформації за результатами поточного контролю проводиться необхідне коригування навчальної діяльності студентів (курсантів), яке особливо важливе для стимулювання їх до систематичної

навчальної праці, систематичного і своєчасного виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль має два різновиди: контроль, що передбачає перевірку знань, умінь та навичок студентів (курсантів) без оцінювання та контроль, що передбачає перевірку знань, умінь та навичок студентів (курсантів) з оцінюванням.

Поточний контроль, що передбачає перевірку знань, умінь та навичок студентів (курсантів) без оцінювання, призначений для активізації студентів (курсантів) на початку заняття, після розгляду (вивчення, відпрацювання) кожного навчального питання навчального заняття, наприкінці заняття та в інших випадках, коли НПП необхідно активізувати студентів (курсантів) або з'ясувати правильність розуміння курсантами сутності змісту навчання, що розглядається.

Поточний контроль, що передбачає перевірку знань, умінь та навичок студентів (курсантів) з оцінюванням, визначається в робочій програмі навчальної дисципліни та в методиці проведення навчального заняття. При цьому контролі кожен студент (курсант) навчальної групи отримує свою індивідуальну оцінку.

Таким чином, поточний контроль проводиться за допомогою систематичного і планомірного спостереження НПП за навчальною діяльністю студентської (курсантської) групи в цілому та кожного студента (курсанта) окремо, перевірки знань, умінь та навичок, придбаних студентами (курсантами) в ході вивчення нового матеріалу, його повторення, закріплення і практичного застосування.

Модульний контроль – це контроль знань, умінь та навичок студента (курсанта), що проводиться після вивчення логічно завершеної частини програми дисципліни, як правило, після вивчення змістовного модуля.

Модульний контроль може проводитись у формі контрольної роботи, тестування, виконання контрольних завдань тощо. Результати модульного контролю враховуються при рейтингуванні курсантів за результатами їхньої навчальної діяльності.

Запитання, завдання і тести для модульного контролю знань, умінь і навичок студентів (курсантів) та їх оцінювання мають розроблятися НПП аналогічно, як і для поточного контролю.

Терміни проведення модульних контролів, що відображені в тематичному плані робочої програми навчальної дисципліни з кожного змістовного модуля і з кожного блоку змістовних модулів, мають бути

відображені у розкладі навчальних занять та графіках самостійної роботи курсантів. Запитання, завдання і тести модульного контролю мають носити системний характер в обсязі конкретного змістовного модуля (блоку змістовних модулів). Зі змістовних модулів, що мають невеликий обсяг, а також при наявності системи добре відпрацьованих тестів модульні контролю можуть проводитись за рахунок часу, відведеного робочою програмою навчальної дисципліни на проведення навчальних занять.

Семестровий контроль забезпечує оцінку результатів навчання кожного студента (курсанта) на проміжних або заключному етапах їхнього навчання. Він проводиться згідно з навчальним планом у вигляді екзамену або заліку в термін, встановлений графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, виділеного робочою програмою навчальної дисципліни.

Семестровий контроль може проводитись у таких формах як усна, письмова, комбінована, тестування тощо. Зміст і структура контрольних завдань екзаменаційних (залікових) білетів та критерії оцінювання визначаються рішенням відповідної кафедри.

Проведення екзаменів (заліків) має на меті:

- оцінити (за встановленою системою оцінювання) рівень засвоєння студентами (курсантами) змісту навчальної дисципліни у відповідності з вимогами робочої програми навчальної дисципліни;
- встановити рівень розуміння кожним студентом (курсантом) ролі і місця навчальної дисципліни у відповідності зі структурно-логічною схемою підготовки за спеціальністю;
- оцінити уміння студента (курсанта) по застосуванню теорії на практиці згідно з цільовою настановою навчальної дисципліни;
- оцінити логіку, структуру і стиль відповідей та вміння відстоювати науково-технічні (науково-педагогічні) положення, що впливають зі змісту навчальної дисципліни;
- виявити упущення в організації освітнього процесу з навчальної дисципліни, її науковому змісті, методиці викладання з метою подальшого підвищення якості підготовки студентів.

Науково-педагогічні працівники, які проводять заняття в певній навчальній групі, за погодженням окремо з кожним студентом (курсантом) групи можуть звільняти їх від складання екзамену або заліку за умови, якщо останні протягом семестру набрали певну кількість балів, виконали при цьому всі основні вимоги робочої програми навчальної дисципліни і склали

залік з курсової роботи (проекту) даної дисципліни, якщо вони передбачені навчальним планом в поточному семестрі. В цьому випадку таким студентам (курсантам) бали виставляються за результатами поточного контролю. На нашу думку, це питання має бути вирішеним вченою радою і чітко визначеним в Положенні певного ВНЗ чи ВВНЗ про організацію освітнього процесу.

Екзамен (залік) з дисципліни може проводитись:

- усно, у формі відповіді на запитання;
- усно, у формі діалогу, співбесіди;
- у формі письмової контрольної роботи;
- за тестовою формою;
- за комбінованою формою;
- з використанням технічних засобів контролю.

Незалежно від форми проведення екзамену, він має містити питання як теоретичного, так і практичного характеру.

Кожна форма екзамену має свої переваги і недоліки. Її вибір залежить від особливостей дисципліни, досвіду кафедри з її викладання, рівня наукових досліджень кафедри з психолого-педагогічних проблем із застосуванням педагогічних експериментів.

Екзамени і заліки є діючим засобом розвитку у студентів (курсантів) умінь та навичок у підготовці науково обґрунтованих відповідей на поставлені запитання в усному або письмовому викладанні у вкрай обмежений час. На екзаменах і заліках студенти (курсанти) навчаються застосовувати свої знання до вирішення поставлених практичних задач.

У зв'язку з переходом на кредитно-модульну систему організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах України спостерігається тенденція скорочення числа екзаменів з навчальних дисциплін і зменшення (а у ряді випадків і зовсім виключення) часу на підготовку студентів до екзаменів і заліків. Прибічники цього підходу вважають, що підсилення поточного і модульного контролів успішності навчання студентів дозволяє виключити або суттєво скоротити кількість екзаменів при зменшенні часу на підготовку до здачі екзаменів, або взагалі виключити цей час.

На нашу думку подібну тенденцію як у ВНЗ так і у ВВНЗ не слід підтримувати з наступних причин:

1. При підготовці до екзаменів з навчальної дисципліни студенти (курсанти) систематизують знання отримані в семестрі, системно усвідомлюють їх, усувають прогалини і недопрацювання.

2. Вони уточняють і доповнюють багато того, що на лекціях та інших видах навчальних занять було зрозуміло або «схоплено» лише в загальній формі або ж не було зрозуміло взагалі.

3. Підготовка до екзаменів і заліків укріплює навички щоденної інтенсивної самостійної роботи, виробляє уміння відшукувати потрібний навчальний матеріал в навчальній літературі, а також через Інтернет та інші інформаційні засоби.

Захист студентами (курсантами) курсових робіт (проектів), які можуть бути комплексними, проводиться у вигляді заліків на основі виконаних пояснювальних записок та креслень результатів певного навчально-наукового дослідження з однієї або декількох навчальних дисциплін. НПП на основі вивчення пояснювальної записки, можливих креслень, а також результатів відповідей студентів (курсантів) на контрольні запитання оцінюють діяльність студентів (курсантів) на практиці.

Захист студентами (курсантами) результатів проходження практик (стажувань) проводиться у вигляді визначеному у навчальному плані на основі звітів, складених і представлених ними відповідно до програми практики (стажування), а також щоденників практики (стажування).

Державна атестація студентів (курсантів) проводиться державною екзаменаційною комісією, яка встановлює відповідність рівня їхньої підготовки вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми фахівця. Дана комісія приймає державні екзамени з дисциплін (комплексу дисциплін), передбачених навчальним планом, і захист кваліфікаційних робіт.

Таким чином, у загальному вигляді діяльність НПП щодо контролю успішності засвоєння студентами (курсантами) змісту навчання можна представити у вигляді трьох взаємопов'язаних видів діяльності:

- *контрольно-проектувальної* – діяльності зі створення (розробки) технології контролю з навчальної дисципліни в цілому, її змістовних модулів, а також з курсових робіт, практик та з інших навчальних заходів, при цьому контроль повинен забезпечувати оцінку ступеня досягнення їх мети;

- *контрольно-виконавчої* – діяльності з організації і здійснення контролю;

- *контрольно-аналітичної* – діяльності з аналізу й оцінювання результатів навчального процесу та його корекції.

Виходячи з викладеного можна сформулювати наступні висновки:

По-перше. Контроль є, з одного боку, важливою складовою педагогічної діагностики у ВНЗ та ВВНЗ, а з іншого, одним із системоутворюючих компонентів педагогічної системи. Тому питанням контролю завжди приділялася велика увага як ученими-педагогами, психологами, так і практиками, бо навчання починається, супроводжується і закінчується педагогічним контролем.

По-друге. За допомогою контролю з'ясовуються:

- рівень опанування студентами (курсантами) певними знаннями;
- формування вмінь і навичок та їх міцність;
- рівень загального розвитку і вихованості особистості студента (курсанта).

По-третє. За допомогою контролю здійснюються:

- опрацювання і аналіз отриманих результатів;
- певні висновки про якість і ефективність роботи конкретних НПП і всієї дидактичної системи;
- оцінювання дієвості навчально-методичного і організаційного забезпечення освітнього процесу;
- якість навчально-методичних посібників, рекомендацій та інших дидактичних засобів;
- визначення певних прогалин у навчанні та шляхи їх усунення.

По-четверте. Контроль як одна із складових кредитно-модульної системи організації освітнього процесу у ВНЗ та ВВНЗ дозволяє:

- на початковому етапі засвоєння змісту певної навчальної дисципліни встановити (визначити) рівень підготовки студентів (курсантів) щодо її засвоєння;
- спостерігати за ходом засвоєння навчального матеріалу і визначати ступінь правильності знань, умінь і навичок, що формуються у студентів (курсантів);
- прогнозувати або визначати якість знань, умінь і навичок, що формуються у студентів (курсантів) згідно з вимогами до певного майбутнього фахівця.

По-п'яте. Принципи контролю, з одного боку, є віддзеркаленням загальних дидактичних принципів навчання, а з іншого боку носять специфічний характер і відображають вимоги НПП до студентів (курсантів) щодо раціональної організації і проведення контролю знань, умінь та навичок.

По-шосте. Кожний вид контролю має свої завдання, проте вони повинні бути взаємопов'язані між собою і в той же час знаходитись у взаємозв'язку з іншими компонентами процесу навчання. Уміле поєднання різних видів

контролю – показник рівня постановки освітнього процесу у ВНЗ чи ВВНЗ і один з важливих показників кваліфікації НПП.

По-сьоме. Контроль знань, умінь та навичок студентів (курсантів) дає необхідний навчальний і виховний ефект тільки тоді, коли він проводиться своєчасно і систематично. НПП завжди повинен знати про успіхи кожного студента (курсанта) для того, щоб мати можливість своєчасно виявити і виправити його помилки, надати необхідну допомогу. Для студентів (курсантів) контроль якості їхньої підготовки є стимулюючим фактором, який багато в чому визначає мотиви навчальної праці.

Контроль засвоєння змісту навчання студентами (курсантами) має здійснюватись за єдиною шкалою і критеріями оцінювання, визначеними у ВВНЗ.

Подальші наші наукові розвідки буде спрямовано на питання оцінювання успішності навчання курсантів.

Список літератури: 1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: Модульне навчання. Навч. посібник А.М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с. 2. Белікова В.В. Управління навчальним закладом: Контроль в системі освіти / Навчально-методичний посібник / В.В. Белікова. – Х. : Вид-во УПА, 2006. – 290 с. 3. Болотов В.А. Система оценки качества образования / В.А. Болотов, Н.Ф. Ефремова. – М. : Университетская книга, Логос, 2007. – 192 с. 4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посіб. для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с. 5. Звонников В.И. Измерения и шкалирование в образовании. Учебное пособие / В. И. Звонников. – М. : Логос, 2006. – 136 с. 6. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2005. – 448 с. 7. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання. Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.Е. Коваленко. – Х. : Вид-во НУА, 2005, 360 с. 8. Лекції з педагогіки вищої школи: Навч. посібник / За ред. В.І. Лозової. – Харків: «ОВС», 2006. – 496 с. 9. Нуждин В.Н. Стратегия и тактика управления качеством образования: Метод. пособие / В.Н. Нуждин, Г.Г. Кадомцева, Е.Р. Пантелеев, А.И Тихонов. – Иваново: ОМТ МИБИФ, 2003. – 170 с. 10. Педагогика: Учебник / Под ред. Ю.К. Бабанского. – М. : Просвещение, 1983. – 608 с. 11. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: в 2 кн. / И.П. Подласый. – М. : ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1 : Общие основы. Процесс обучения. – 576 с. 12. Талызина Н.Ф. Теоретические основы контроля в учебном процессе / Н.Ф. Талызина. – М.: Знание, 1983. – 96 с.

13. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. пособие. 2-е изд. перераб. и доп. / И. Ф. Харламов.— М. : Высш. школа, 1990. — 576 с. 14. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов / Д.В. Чернилевский. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 437 с. 15. Якунин В.А. Обучение как процесс управления: Психологические аспекты / В.А. Якунин. — Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1988 — 160 с.